

ДОМАЋИ ЛИСТ

Цена је листу
на целу годину 2 ф.
на по године 1 ф.

Издаје сваког 1. и 16. дана у месецу

Уредник, власник и издавалац:
СТЕВАН КОЊОВИЋ учитељ.

Цена за огласе:
на целој страни 8 ф.
на по стране 4 ф.
на четврт стране 2 ф.

СРБИН и ЊЕГОВЕ ОСОБИНЕ.

Шта управо треба да разумемо под карактером једнога народа? Све оне особине, које у разним приликама код већине тога народа онажамо, смешно би било и помислити, да смо са карактерисањем Срба и овог ил' оног Србина карактерисали: може бити да ћемо много Срба наћи, који баш други карактер имају, — ал' већина народа је ипак оваког карактера, као што је овде назначен.

Карактерисање једног читавог народа је немогућа ствар тако ће може бити мислити многи; та „колико људи толико ћуди“, тешко је дакле наћи у народу и два човека, који једнак карактер имају — а не више људи, — доказиваће они. Ово је све истина, ал' на то имамо само да приметимо, да код карактерисања једнога народа, човек не гледа на ситнарије, на ћуди, него на главне опће особине; наравно да је тешко наћи и два човека у којих се све особине слажу, ал' зато није немогуће и није тешко наћи, не два човека, већ више људи у којих је једна особина једнака; према томе наћи ћемо у народу на више особа, које су у једном погледу

једнаке, а у другом се зато могу разликовати; — наћи ћемо на више њих у којих су опет друга својства једнака, и кад тако сва својства, која смо код већине народа приметили скупимо, добијамо карактер тога целога народа.

Карактерисаћемо дакле Србина на сваком знатнијем пољу, тако: прво у боју, после укратко на државном пољу: на пољу науке, а најпосле ово је за нас најважније, посматраћемо Србина и а до м у и у пољу; — и све те, при појединим приликама примећене особине, сачињаваће опћи карактер народа Српског.

Стари Срби — као у опће сви Славени — нису били ратоборни; народ који се са сточарством и пољоделством бави, волије мир па ма га и купити морао; — ал' касније разне прилике — ил' боље — неприлике, начинише од Србина љутог војника, који је с оружјем у руци бранио не само своју, него и туђу слободу. — Србин је у боју добар, небојша, одважан; славољубив.

Та зар би без храбрости могуће било, да се шака Срба на Косову мерити смела са ордијом турском, када Срби знаше да је сила непри-

јатеља много већа; и из новије историје бих могао навести много моментата, који храброст српског народа сведоче. Шака Срба је извојевала своју слободу и опростила се јарма Турског, а зар је све то могуће, без одважности, храбрости. Други народ малакше под притиском, а Србина баш тај притисак, на рад, на отпор потстрекава. Каква је чуда починио Црногорац са храброшћу својом; — светли су листови повеснице српске где је битка на Граовом Лазу забележила. . . . И још многе и премноге историјске истине, сведоче јунаштво Срба. Србин је славољубив. Воле да му се његова славна дела приповедају по свету, свако знатније дело у песми опева — та народне песме — с којима се само српски народ поносити може, — најчистији су докази српског славољуба. Србин воли преко свега своју слободу; владаоци српски, никада нису могли — као што историја сведочи — апсолутно владати; у српској држави је увек владала уставност. Шта могу о Србину као о научењаку говорити; та Србин је све до скоро под турским јармом стењао, — није му дакле било до науке онда, кад ни слободе није имао, ал' извојевавши је, тако је брзо на пољу науке напредовао, да и ако није остале народе сасвим стигао, ал' много за њима није остао.

Србин је разборит, разуман, општоуман; већ горе поменуте народне песме, донетимо још и народне приповетке довољни су докази, разборитости и разумности: а српске питалице, пословице, загонетке, огледала су општоумности српског народа. — Србин воле шалу, баш сад споменуте народне умотворине, често су пуне, здравог чистог хумора.

Стару српску породицу највећма карактерише п а т р и а р х а л

н о с т. Патриархалност је начело породично, по којем су сви чланови подвргнути врховном старешини те породице: по којем је све што поједини чланови зараде, имање целе породице, а добро појединог члана је подвргнуто доброј породице.

Касније кад се државна власт већма развила, и кад се и у послове и у устројство породице умешала била, истина, да је јако патриархалности нашкодила, ал' ју уништити сасвим није могла, у многим српским кућама још и данас постоје з а д р у г е, ти остатци патриархалног живота.

Жена српкиња је поред свог мужа увек почасно место заузимала, ни из најстаријих времена нећемо наћи примера, да је жена као робинја живила у кући мужа свога. Домаћица — као и домаћин — се одликује са особитим гостољубљем; и страни народи фале гостопримство српско, и страни народи приповедају, да се гост, који у српску дућу сврати, само добро почашћен и угошћен опрашта од домаћина, који ће са својом крвљу и животом одбранити живот свога госта.

Србин је у породици благ, према потреби и строг: Србин је дружеван, осећа да га јаке свезе са породицом вежу, — сравнимо само, што се дружевности тиче Србина с Енглезом, па ће нам тако у очи упасти јака разлика овога двога народа: Енглез је и у кругу своје породице ћутљив, замишљен, суморан, у породичној свези не види таку светињу, као Србин, који је најсретнији, кад се после рада у породици својој прошалити, кад ћеретати може. Чести састанци, села, прела, славе којекакве, јаки су докази дружевности српске.

Главна карактерна црта је срп-

скога народа на пољу земљорадње конзервативам. Који је човек конзервативан? Онај, који од своје старе, уобичајене радње ништа не мења, који никакву новину не воли, који се од реформи, (преустројства) отуђује. Сваки земљоделац, сваки економни народ је конзервативан, ал' Србин је у томе погледу превазишао сваки народ; како су његови дедови радили, тако и он ради, како отац тако и син. Колико има стројева, који радњу у пољу сваком погледу олакшавају, па наш ратар не само да их не употребљује, већ и неће да их употреби.

„Ништа ти нема боље од руке“, „кад ја што с' руком урадим, нико ми ништа забавити не може“ то му је изрека његова; та погледајмо само, вршећи строј се тек сад од скора код нашег ратара употребљује, тек сад почиње где који наш ратар да се служи с' плугом при копању кукуруза: и колико би још других стројева могао навести с' којима се

тек сад почиње служити наш земљоделац, а још би их више могао набројити, од којих се још и данас туђи, а који се код других народа већ одавна употребљују.

„Тако су наши стари радили па им је добро било, тако ћу и ја радити, па ће и мени добро бити“ то је начело нашега ратара, а не мисли кад тако говори да су у доба „наших старих“ и потребе много мање биле, не мисли на то, да човек напредак не треба од себе да одбија, не мисли, шта би од нас било, на каквом би ступњу образованости били, каква би напретка било, да су сви људи тога начела; незнамо — да је свако тога мишљења — били имали овакав плуг као што је данашњи, или би још и данас парали земљу с' пањевима као стари Египћани, и били још врло много других справа које људству на добро служе било пронађено, и тако усавршено као што је данас.

Тај конзерватизам, од којег се

ПОДЛИСТАК.

Белавиштина и главобоља.

Ни један спољни телесни недостатак, који тако непријатно утиче на спољашњост човечију, није тако распрострањен, као белавост. У колико се цивилизација шири у толико и ова мана упоредо корача њоме, и ако није опасна, опет је рад, сваки који је има на себи, да је се опрости. То је са свим природно, јер први услов за лепоту спољашњу, јесте лепа и лепо развијена коса.

Стотинама је година, како се људи старају о томе, да сазнаду праве узроке

белавости, па у колико је могуће да ове одклоне још у зачетку им. Признати се мора да су се најмање о томе бринули баш сами лечници, и то беше узрок, да се налазило хиљадама других непозваних лица, који су разне лекове тобож налазили, белавом свету препоручивали и златна им брда обећавали. На сваки начин да је сваки такови лек безуспешан био, и да се и онај који је препоручивао и онај коме се препоручивало унутарње осрамотио, после сваке употребе.

У новије доба већ са свим другојачије стојимо са овом болешћу. Лечници су прегли да знанственим путем сазнају узроке овој невољи, која немилице тлачи див-

наш народ тако слабо и тако лагано лечи, који је главни узрок наше заосталости у пољопривреди, тај конзерватизам је главна економска погрешка нашега народа.

Истина да се већ фала Богу и ту код нас бољитак указује; ал' много ће времена још проћи док се наш ратар од те боље бар толико излечи, да и у томе погледу раван буде другим, напреднијим народима.

Кад испитујемо карактер Србина не по појединим пољима, као што је овде чињено него, посматрајући карактер у опће, наћи ћемо да је главна црта карактера српског истрајност; Србин је чвршћег карактера него — осим мале изним-

ке ма који други народ; што једаред науми, трудиће се са свом снагом своје моћи да то произведе; оно мора бити што је намислио, што себи предузме, то ће и урадити, па ма се касније и уверио да ће му ако то произведе — на његову штету бити: ако му први покушај не испадне за руком, то га не застраши, покушаће други, трећи пут све догле, док жељеној цељи не дође.

Да прегледимо дакле све црте које смо у карактеру српском нашли. Србин је храбар, љуби слободу; разуман је; дружеван, а на пољу пољопривреде је конзервативан; у намери је истрајан. То су дакле особине које карактер српскога народа сачињавају. Б. К.

ПЧЕЛАРСТВО.

Рад око пчела.

§. 16 Ђерзонова и Берлетиева школа.

Пре него што би се из изврсног чланка в. ученог г. проф. Ј. Живановић изближе упозналио Ђерзоновој и Берлетиевој школи држим да

нећу погрешити, ако укратко наведем главније црте из живота и рада другог славног пчелара барона Берлетша.

Барона Берлетша цео пчеларски свет сматра оцем практичног пчеларства. Ђерзон и Берлетш то су два нераздељена имена, које

не власи какве лепотице или каквог гиздавца. Лечници су већ начисто с тим да коса запета има својих болести, које су приљепчиве као и друге заразе. Красте по глави јесу највећи затирач косе. У чијој се глави красте појаве, ту коса брзо опада не тако да сва она места гола голцата остану. Као год што, кад се у детелини вилина косица појави и немилце је тлачи, па за собом ни корена не оставља да би се могла нова млада појавити, тако исто бива и са овим крастама које се у глави појављују. — Други главни непријатељ сваке косе јесте перут, који се по глави појављује у виду ситног праха као мекњице (трице). Перут се појављује на кожи

главе и тако зарази сву главу, да је немогуће испод перута да се нове власи појављују, а ове већ постојеће немилостиво тлачи. Већ пре шездесет година приметно је лечник Шенбајн да је ова болест велики узрок опадању косе: но на томе је он и остао, није ништа у погледу тога радио, нит је лек против те болести пронашао.

Др. Ласар отлични немачки лечник пре неколико година, посветио се испитивању узрока о опадању косе. Из његових опита следеће видимо:

Једном приликом сазна споменути лечник, да два млада лечника питомца, који су заједно становали, напрасно почеше

ће рационални пчелар сваког корака свога пчеларења да нађе. Што је један својим оштрим умом и ватреним оком, на пољу теоретичног пчеларства пронашао, то је други са бистрином своје памети и вештом руком у дело спровео.

Барон Берлеши родио се 1815. у дворцу Себају поред Лангенсалца; још добу детинства врло се интересовао за пчелу. Од 7 година кад је био, отац му није ни чим другим већу радост учинио, него кад му је купио од неког Јаква Шульца на дар једну кошницу. Овај човек беше младом барону први учитељ пчеларства, кога је барон до смрти за свог достојног пријатеља сматрао.

Берлеши је учио правничке науке. Он је први приметио, и то још као ђак у професоровој башти, да се матица ван кошнице спари и као оплођена кући се враћа. После се одао на друге науке, али главни му је посао био, бављење са пчеларењем и да предпоставке Берзонове тачно испита, на самом делу; — на пчелама. Врло је много радио на пчеларским делима која заслужују највећу пажњу. . . .

Берлепшева је и једна од најглавнијих заслуга, што је изналаску Берзоновом летвици, дао облик оквира, које је прво у свом пчелињаку покушавао, а после се врло брзо и по целом свету распрострло. . .
Смртни час му је куцнуо 1877.*

У теорији (науци) пчеларства, постоји данас само једна школа и то Берзонова. Берзон је творац теорије у пчеларству. Он је скоро све сам створио својим женијалним духом, што се тиче теорије у пчеларству и за његове ученике — као што каже Берлеши — није остало ништа, да би могли што ново открити, него им је остало једино то, да његове изнесене истине у теорији посматрањем потврђују. Али што се тиче праксе (радње) у пчеларству, ту имамо данас две школе, једна је Берзонова а друга је Берлепшева. Ма да је Берзон све истине у теорији пчеларства открио својим женијалним духом, ипак га је у пракси Берлеши надкрилио и надвисио. Чудно је, да је Берлеши знао боље применити тео-

* Ст. Коњовић. — „Пчела“. 1884. — Гл. д. I — Стр. 132.

ћелавити. Кад би тек додирнули своје косе увек би по мали прамичак власи из главе извукли, а кад би у главу ушли чешљем или четком увек би у чешљу или четки небројено власи изчешљали. Лечник би нешто од ових изчешљаних власи себи узео, провукао би их кроз зејтин и тиме би натро леђа питомим зечевима. И гле за кратко време, сва длака са леђа зечеви до коже опадне; па не само да се та болест на тим местима задржала, него се почела ширити и надаље. Где је длака почела да опада, почео се појављивати перут. Он је више пута овакове опите покушавао чинити, и увек би до таквих посљедица дошао; наравно да се ту уверио

да је ћелавиштина таква болест као и друга зараза.

Сад долази питање од куд да ова непријатна болест наиђе на људе? Несумњиво је да већина ћелавих људи добише ову болест преко руку, чешља и четке барбира кад их шишају или чешљају, а још више од власуљара, који са једним и истим чешљем и четком дневно и здраве и болесне чешља. С тога се не може доста препоручити, да се особито пази на чистоту барбира и власуљара и онеме да се иде, који своје ствари у највећем реду и чистоти држи и који после сваког шишања или чешљања своје руке карболском водом опере, јер глађењем по-

рију Берзонову у пракси, него сам Берзон. Берлеш је за Берзонову теорију највише војевао и он је управо извојевао сјајну победу.

У пракси има данас две школе. Берлешева је школа куд и камо јача и држим да ће се на послетку присталице Берзонове школе, наћи у такору Берлешеву. Берлешева школа мора бити једина школа у пракси, као што је Берзонова једина у теорији. Берзон је све и сва учинио за теорију, и сви пчелари целог света данас су његови ученици, али у пракси га је Берлеш надвисио.

Које су дакле разлике између Берзонове и Берлешеве школе у пракси? Берзон учи да је економски правилно и корисно, кад пчелар изроји своје кошнице до 200% (процентата), а Берлеш на против вели, да у крајевима, где нема јесење паше, несме пчелар више од 50% ројити. Берзон вели да су његове летвице

у кошници практичне, а Берлеш вели, да су његови оквири практичнији куд и камо, што држим да је сваком пчелару јасно, осим неколицини присталица Берзонових. — Берзон држи за рационално, кад се у пролеће кошнице јако подрежу, а Берлеш држи, да је подрезивање у пролеће пропаст пчеларства, особито у оним крајевима, где нема довољно паше. Берзон држи и једнако пише да је талијанска пчела вреднија и да више сабира меда, него пчеле немачке расе. Берлеш напротив, доказао је, да немачка раса и остали варијетети (врсте) у Европи не само да не стоје за талијанском пчелом, него да у многим погледу, наши варијетети надмашују талијанску пчелу. — Осим ових има још и других али мањих разлика између ове две школе, и будућност држим да ће изнети победу Берлешовој школи.*

* Јован Живаковић

глави здравог човека, може да му пренесе перут из друге болесне главе, и тиме да зарази здраву главу.

Осим тога можемо и сами да дођемо до ове невоље а то тим начином, кад ма чији шешир без икаквог обзира себи на главу натакнемо. У страном шеширу могу да буду зачетци ове болести, да их тиме на своју главу пренесемо, где ће се брзо размножити и косу нам потлачити. Пети-на, ова се болест у зачетку свом једва може да примети, а ко не обраћа велике пажње, непримећује је све дотле, до год не осети од ње врло непријатних последица у опадању косе. Овде нам може бити јасно оно неразборито делање неких дама,

које и туђу опалу косу и разна средства за улепшање облика своје косе и својих ћери од ове праве и на се узимају.

Даље узрок ћелавости може да буде и нека врста л и ш а ј а, која се често по сред главе појављују и шире и тиме ко-су тлаче.

Најбоље је средство за очување здраве косе, кад је што чешће испирамо чистом водом, чешљамо нашим чистим чешљем, не узимати на своју главу ни чији шешир нити страну косу; а уз то ни по који начин да се не узимају разни косметички да тобоже косу улепшавамо, или ако је ретка, да њима натеривамо да нова расте, јер је врло лако могуће, да ћемо и ово мало изгубити.

РАТАРСТВО.

Вршидба.

Кад је храна увезена, онда се приступа самој вршидби.

Према количини увезене хране и овај се посао удеша тако, како ће се што пре и боље обавити. У старије време, из кога можемо још и ми по нешто да причамо, на много се места дотађало, особито овде по Бачкој да су људи увезли своју храну и почели је врећи, наравно на коњма, али кад је приспело доба трећачења и орања под семе, они су вршидбу брзо напустили, оставили су за касније доба а гледали, да орање па и сејање што пре сврше; то се особито чинило у онима крајевима, где се озимица врло рано сеје. Врли су више од половине своје хране у зиму на смрзли. Но данас ово не чине, нити пак имају нужде, код овакових усавршених справа за вршење.

Цел вршења је та, да сво оно семе које се налази у влату измлатимо, и оделимо га из сламе и плев.

У новије доба истина, нису се изнашла средства, којима би се могло натерати нова коса да нарасте на ћелавим местима, али се толико успело, да се изнашло средстава, којима би се могло предупредити даље ширење ћелавости. Тако на пут стаје, испирање главе са карболеком водicom, катранским сапуном и другим средствима, за које свакојако је нужно лечника за савет упитати.

Ово што досад напоменуемо, особито нагласисмо које су спољни узроци опадању косе и неправо би учинили, кад би за сваки случај држали да је ћелавост наишла услед гореспоменутих узрока. Врло често човек може да оћелави и услед великог умног напора и рада.

Врћи се може на три начина. Ко има врло мало хране тај збира себи семе *млатилом*. Овај начин вршидбе код правих пољопривредника има само своје историјске важности; о њему се само сад приповеда.

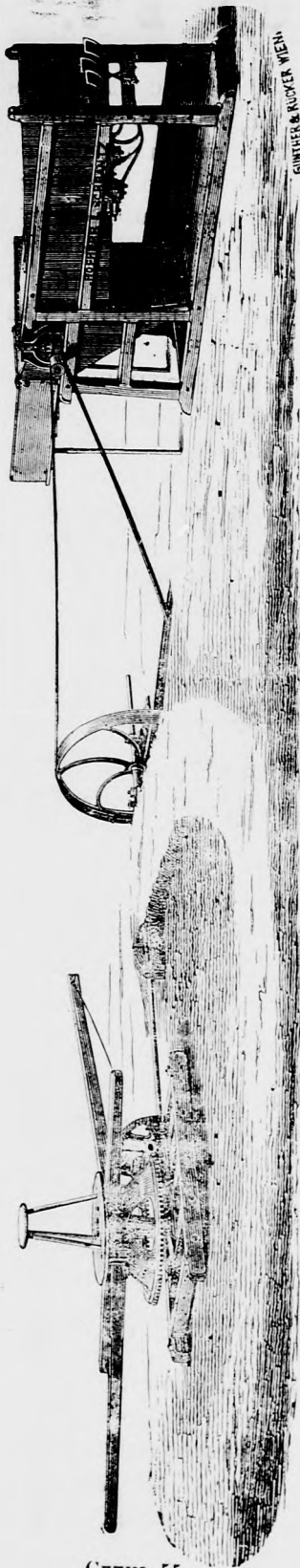
Други начин, за више хране јесте, вршајем на гувну. И вршајем на гувну се ради на више начина и према количини хране, и према радној снази, па и према умењу. Где је много друштва и доста коња, ту се на великом гувну на дан да оврећи по 60 до 80 крста; на против где тога свега у довољној мери не достаје, ту се врше и по 5 и 10 крста на дан. У бољих пољопривредника коњма управља вешта рука газдина, а у неумешнијих по сред гувна је укопан ступац, о чега је један, крај једека привезан а други крај за коње, волове или мазгу и ове споља терају на једну страну све дотле, док им се једек сав не обавије око ступца, а по том окрену на противну страну и тим начином дотле газе, док не утру сламу и зрно не ис-

Јако умно напрезање има толика уплива, да се оно осети и на спољним неким деловима човечијим; а први трагови, као да се прво на самој коси примећују. Јако умно напрезање код већине научењака узрок је прераној ћелавштини; за доказ нам може служити и та околност, што баш посматрајући највеће научењаке, слабо ћемо кога међу њима наћи са гуетом и лепом косом. Наравно да се из овога не да извести закључак, да сваки онај који жели да буде научењак, или је већ научењак, уједно мора и пре времена оћелавити; то је код већине, али није правило за све.

Ово што рекосмо о јаком умном напрезању научењака, да је код већине узрок на-

тресу, међутим се по више пута вршај притреса, да се зрно од сламе лучи, доле пада, и које још није измлаћено, да се и ово измлати. Према целом овом раду и гувна се удешавају. Најбоље је гувно на земљи убијено и у добром стању одржано, да се не круни, с тога га ваља често и поливати и поцуњавати. У каменитим пределима праве се гувна и на камену а унаоколо опет каменом огра-

и прераној ће лавштини то што можемо да рекнемо и за оног човека, који се по свим душевним способностима не може да рачуна међу учењака а ипак ћелави, да је узрок велика брига и напрезање својих мисли око другог чега, јер и то је умни

Слика 55

ђено као жрван. Овако се тамо ради где је пољопривреда још на врло ниском степену.

Трећи начин млаћења јесте са машинама. Данас у главном разликујемо три врсте машина за млаћење. Прве су мале машине које се руком терају (окрећу). Ове се употребљују где је мало хране и мало друштва. При овој машини је најтежи посао окретање млатила: окрећу обично два човека, један с једне а други са друге стране. Ови се на сваки начин морају по чешће изменљивати. Остали посао, као хранити машину снопљем, и извлачити испод ње зрно с једне а сламу с друге стране, могу обављати жене и одраслији дечаки. Са оваковом машином њих седморо чељади могу дневно да по 20 крета хране овршу.

Усавршенија вршаћка јесте тако звани геил. Ову коњи терају; ако је мала може један коњ а већу по два и четир коња. И на њој не треба врло велико друштво; но ова машина јако коње измучи. Геил сам за себе само растресене снопове омлати, те зрно са плевом заједно па-

напор и рад. С тога ко хоће да има више обзира на своју косу, не сме јако свој дух и ум напрезати.

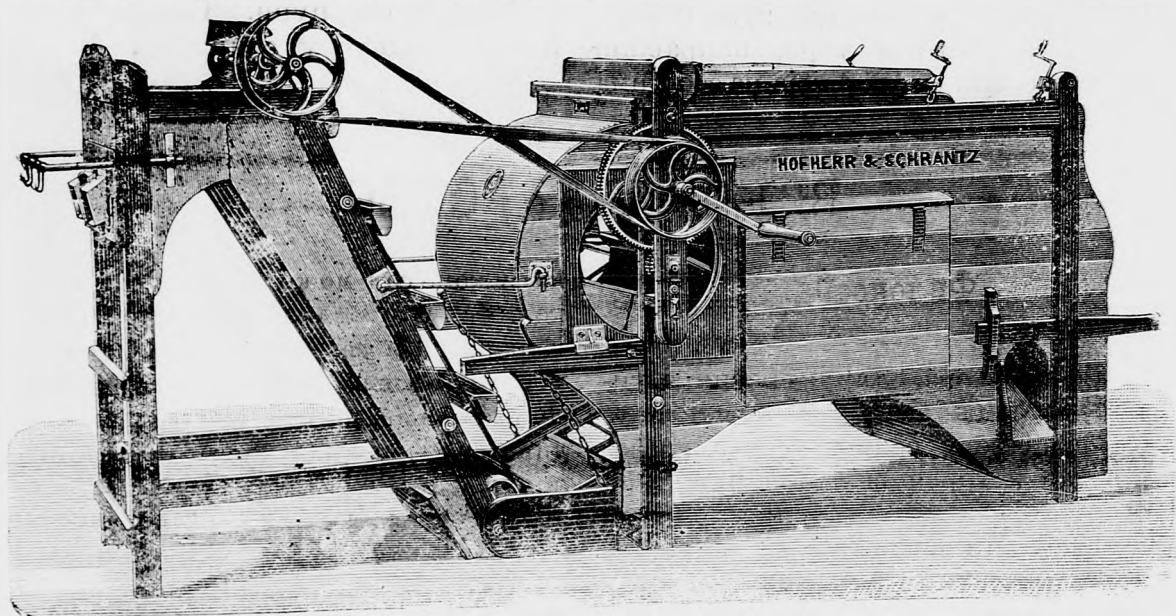
Зна се да онај коме коса опада, да уједно трпи и од велике главобоље; односно кога често глава боли, томе и коса опада. И заиста је главобоља велики узрок опадању косе! Главобоља је једна од најнесноснији болести а има врло много узрока због који она налази на човека. С тога смо у првој линији позвани да у умереном стању одржавамо своје тело у сваком погледу па да смо и душевно умерени, да главобољу не вавучемо на себе и тиме опет да и самој коси штодимо.

Главобоље има врло много врсти;

да на једну страну а слама на другу страну. Да би се пак једном снагом могло извијати у новије доба, спојено је са сандуком у коме се налази млатило и решето (ветрењача) које стоји нешто подаље од првог сандука. Решето је спојено са сандуком односно са једним точком на сандуку, помоћу поширег и појачег

кајиша који крила окреће и зрно из плевеве веје. Слика 55. приказује нам један обичан гепл. На таквом геплу може се дневно око сто крста оврећи.

Трећа врста машина за млаћење јесте вршаћка, коју тера у место људске и коњске снаге пара. О овој ћемо машини идући пут говорити.
J. P.

Слика 56.

наравно дели се по постанку своме. Нерачунајући је по постанку можемо да је поделимо и по времену трајања и времену појављивања. За све те случајеве врло је тешко једним се леком послужити па да овај доброд успеха има. Највећма се препоручује чист здрав ваздух, па и промена ваздуха, умереност у јелу и пићу, особито не јести у вече пре спавања, боље и гладан лећи, него са пуним стомаком, ако знамо да ћемо ујутру при устајању патити од главобоље. Даље често прање речном водом, чисто држање целог тела; тело чешће електризити па и трти.

По „Egyetértesy“

x у.

Ново велико решето. (ветрењача).

Наши мањи пољопривредници при вршају свом, било да вршу на коњма или геплом а ово нема уз себе и велико решето морају имати и решето помоћу кога ће своју храну која је још у плеви кад је зрне, извејати. Такова се решета сваким даном све више и више усавршавају. Најобичније је које ће само зрно извејати из плевеве: за тим које ће горушицу и друго зрно посеби избацити, а оно зрно о коме радимо посеби. Међутим има и таквих решета и са таквим справама унутри удешених, да сваке врсте зрно посеби из-

бацује. Оно се још усавршује и према томе да га је лакше терати а ипак да се много на дан може кроз њега пропустити.

Изгртање чистог зрна испод решета, много је посла задавало нашим пољопривредницима. Прво изгртање, а за тим, сипање у вреће. И томе су веште стручне занатлије и умни пољопривредници доскочили. Уз обично велико решето где зрно пада и где се изгртати мора, направили су и удесили справу која на себи има

по више, као нека ведре, ова су оланце тако удешена, да се окретањем великог решета спуштају под решето куда зрно испада ту зрно дочекају или га заите и по том се подижу горе и истресају у горе намештени сандук, који на дну своје има прорезану једну или две рупе, на којима су вреће тако удешене, да у њих храна из горњег сандука протиче и ове пуни. Таково једно решето видимо у слици 56.

Ј. Р.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Филоксеро.

Филоксеро, тај несретни затирач бадио је све наше виноградаре у велику бригу. Ни један затирач ваљда се није тако снажно и брзо распростро као овај. Ни један ваљда не тлачи своје жртве до основе као што филоксеро тлачи винограде.

Против ње дигли се први научењаци, да истражују средства, са којима би је могли уништити а винограде осигурати од извесне пропасти; али све бадава. Права лека још до данас не нађоше. Истина да се постигло нешто да се виногради окужени филоксером могу одржати да само таворе, али кад се све скупа срачуне трошкови и труд, онда једва да можемо рећи, да се тек нешто и то врло мало помогло.

Филоксеро није нам давнашњи гост. Она је по несрећи једног француза тек 1865. пренешена из Америке амо у Европу и то прво у Француску у Пижо код Рокмора у департама ди Гар. Тај ју је Француз те године донео ради свога сени-

ка, у коме сад може оплакивати толико и толико милиона штете по целој Европи. Из француске смо је и ми у Угарској на брзо добили. Озбиљна се рачуна о њој код нас води од године 1881. и тада су је по званичном извештају само на 50 места нашли; 1882. на 79; 1883. на 127; 1884. на 237; 1885. на 388; 1886. на 582; а 1887. на 811. — Године 1886. беше окужено филоксером 50.000 јутара; 1887. 132.000 јутара винограда. А ове последње прошле године захватила је 740.000 јутара винограда. Према овом рачуну, и оваком наглом кораку можемо се известно надати, да неће још дуго протећи па ћемо тек само моћи приповедати о виноградима, а ко доживи и унук једва ће им ови и веровати, какве винограде имасмо, какво вино производисмо и да нам то беше главни извор нашег уживљења.

Филоксеро је ситна уш, коју једва слободним оком можемо да приметимо. Кад је гледамо испод стакла које увеличава, видимо је у величини обичне уши (ваши) жуте боје, бубрава, мили на своји шест ногу. Рилицу или можемо да назо-

вемо и сисалицу има јако развијену и њоме из жила наше лозе сиса сок, одузима му крв, одузима му живот, и чокот мора усљед слабости и немоћи своје да угине. Стан јој је у земљи на чокотовим жилама и то особито на жилама наших врста, чији сок њој много већма годи, у коме се она најзгодније може да размножава, а по том и сатире. Она се баш на оном месту у жилама угњезди, куда сок протиче, под кором, тамо оне у небројеном друштву читаве путеве каналиће понаправљају и сок сисају. Кад се помакну даље иза њих траг остаје, прогрижен каналић, чија корита почињу да труну, претварају се у неки црни прах који кад обухвати већину жила под чокотом тако ослабе држање овога у земљи, да обичном снагом можемо чокот, из земље извући. Тада нам је јасна слика, ове мале животињице, овог светског гада и највећег зликовца чокотовог. Жиле му све протруле, поцрниле; узметели у руку оне се саме кидају и у пепео претварају.

Филоксера је у самој природи толика колико је 1 mm. (милиметар.) Преко целе године живи на чокотовим жилама и ту се плоди и то јако снажно. Преко године више пута се плоди; па и нов нараштај брзо се и у великој количини плоди, што и јесте узрок да тако мала животињица толика чуда може да учини. Преко лета бави се на најситнијим жилицама и са ових тлачи храну; у зиму пак зарива се у своје канале (подозитете) дубље, али на јачим жилама где оно заостале хране, што би при почетку пролећа ваљало да пружа чокоту и покрене га на нов живот, на ново растење. Отуд је то што наш народ вели: „та она што уради лети ради, али у зиму је њено царство а наша пронаст.“ Преко лета и то око јула месеца

измиле неке горе на чокот ту се преобразе (метаморфозирају) добију четири танка крилца помоћу који може да лети; обично се најрадије заустави под лист чокотов на доњој страни и ту уз листна ребра снесе по нешто јајаца (гњидица). Из ових се легу и женке и мужаци, ту се спарују. Женка горе у пукотини лозе снесе по једно јаје, из кога се на пролеће поново уш излеже, спушта се чокотом до жила и тамо у великој мери плоди се.

Са ово неколико речи упознасмо наше читаоце са овим виноградским злотвором; још нам остаје да укратко наведемо шта се чинило и чини против ове заразе.

Пре свега морамо да напоменемо да филоксера само тамо може да напредује где је подина виноградска земља и то што више сува; напротив у песку или на подводним местима она опстанка нема; с тога би нашу лозу ваљало садити на песку (у песковитим земљишту) да би ове наше красне и ваљане врсте бар потомству могли задржати, да би одакле имали размножавати ако ова беда временом нестане, било ма којим на њу непријатним утицајем.

У подводним виноградима веле, не може да живи, с тога сад многи подводњавају своје винограде ако су им близу река или бара, копају око њега и по сред ових јендеке и у ове спроводе воду и тако их одржавају обезбеђенима.

Даље онај виноград у коме се филоксера појавила, заливају начињеним справама са течношћу тако званом сумпороугљиком (C S₂). Справа се утисне уз чокот и око овог у земљу до жила и прескалицом се залије ове течности, која не штоди лози а филоксеру сатире или управо не да овој да се плоди. —

Има још и више разних течности које препоручују за сатирање филосере, али као да се ни једна није могла одржати у првашњим својим препорукама.

Трећи начин, да одржимо нашу лозу, бар плод с ње, против филосере јесте сађење америкаанске лозе, и на ову каламљење наше. Америкаанска лоза може да издржи филосеру, управо њој не годи на америкаанској лози с тога се тамо у тој мери и не плоди те тиме и не шкоди. Овај су начин многи примили и писац ових редова је очевидац био а и данас је у овом раду, и види се заиста нека успеха али онаковог каквог ми постизавамо од данашњег размножавања винове лозе и каквог

би ми желили једва ће бити што. Особито још сад, како су се дигли први ампелографи и доказују да такав каламак нема дуга века нити таке издржљивости као данашњи наш чокот.

Напоследку не вреди нам ни скрштеним рукама чекати готове гроздове да нам мећу у уста. Морамо се ма чега даћати, само колко толко да осигурамо нашу лозу и осигурамо ма и најмањи извор наших приходима.

Ми ово што рекосмо, рекосмо у главном и у кратко, даном приликом проговоримо о појединим тачкама и опширније и изближе упознати наше читаоце о раду и начину око спасавања наше лозе.

С Т О Ч А Р С Т В О.

Уплив неке хране

на каквоћу млека код крива.

Немачки професор Флајшман научним испитивањем хране и млека, које се од поједине хране добија поставио је ова правила:

1. С л а м а. Од јечмене сламе и то кад криве много једу, дају млеко од кога начињено масло даје горчасти укус. Ни поједине граорине не утичу баш најбоље на доброту млека.

2. К р о м п и р. Ову храну као кувану, боље је давати гојазној марви; а млекошама боље је давати пресан кромпир. Кад би на 1000 kgт марвенске тежине, дневно више од 30 kgт. кромпира на без бар полутине толико помешане сечке марви дали, рђаво би утицало на каквоћу млека. Масло би од такве хране било тврдо и неукусно.

3. Ч и ч о к а (артичока) да не поквари каквоћу млека треба је умерено давати кривама.

4. Р е п е. Обична репа кад се помеша са сечком и тако кривама даје, добијамо добро млеко. Од таквог млека добија се добро, масно и укусно масло. — Млеко добивено од крива које се прихрањују са жутом репом и сечком добија се добро млеко, али се тешко масло лучи; масло од овог млека добивено врло је доброг укуса. — Врло се добро и млеко и масло добија од криве која се келерабом храни. Напротив кад се сама даје и то врло много, добија се масло непријатног укуса и горчасто. То исто важи и за остале репе кад се даје кривама а смрзнуте су на још кад се много даје и помешају се са здравом репом. Промрзле репе најбоље је прво укиселити и онда сечком је помешати и тако кривама давати. — Ма какву репу да дајемо кривама на ма колико много, неће рђаво ни млеко

ни масло бити, ако је помешамо са доста млате.

5. Прекрупна. Ова може да буде од кукуруза, јечма, жита па и пасуља. Млеко од такве је хране добро а масло је прилично тврдо. У већој мери кад се даје особито прекрупе од пасуља квари масло.

6. Мекиме (трице) дају добро млеко и добро меко масло.

7. Гањеви (погаче од репице). Млеко добивено од ове хране а помешано са другом храном врло је добро. Од разни врста гањева ако се у већој мери даје, хоће да се осећа, па и масло није најпријатније. Напротив од сами гањева од репице кад се као сува даје добра је храна и добро млеко добијамо, на против ако се квашена и у помијама (спиротинама) даје и од ње се осећа млеко па и масло.

8. Млата је врло добра храна за млекуше, само кад се не да у једанпут врло много, него по малим оброцима. Млеко је од такве хране врло добро, а особито онда кад се уз то даје крвама још и суве хране као кукурузовине.

9. Помије (спиротине, мошник). И ова храна врло добро утиче на каквоћу млека, но се мора по мало давати. На против од много помије млеко је ретко а и масло није најбоље, нити се пак добро ључи. Масло од таковог млека је врло меко, није одржљиво и брзо се квари и горчи. Помије се могу давати само хладно или врло смлачене а ни пошто вруће.

ДОПИСИ.

Бечмен Јуна 189С.

Сеопе ово налази се у равном Срему, а у средини Земунског котара. — Главно занимање становника му је земљорадња,

но баве се такађер и сточарством, нешто и виноградарством, а тек неколико људи пчеларством. — Срби гаје већином овце и свиње, а Немци говеда односно краве од којих добивају млеко и масло те праве маслац (путер) па га носе у Земун, који је два часа од овог места удаљен.

У сваком погледу понела је ова година у изобиљу, да и старији људи једва памте овако родну годину. — Смешити се сваки сељак наш, јер ће за коју недељу дана напунити житницу своју изобилном храном, али . . . шта би, кад нам мајка природа одузе радост нашу, коју смо имали док смо гледали богатим плодом понете усеве наше.

Лицем први дан Духова по подне, после лепог сунчевог сјаја у часу се заодело небо црно-сивим густим облацима из којих се у један мах спусти лед с почетка ситан а за тим одмах пљуштаница с ледом, који је био крупан као голубије јаје или крушни ораси. Тако је падао више од четврт часа над нашим селом и потесом у којем нам је жито, јечам и зоб. Земља се белила од њега, као у сред зиме од снега. Више него један дециметар била му је дебљина, а на неким местима још се и сутрадан на земљи не отопио нашао.

После овако ужасне непогоде, можете мислити г. уреднице, како нам је било гледајући опустошене вртове и усеве наше. Од поврћа, којим би се прехранили и од усева, од којих набављамо своје животне потребе нема ништа сада.

Од воћака, што нешто имамо, омлаћен је сав плод и лист, па и сама кора са младина јако је озлеђена, да се многе већ суше. Виногради сасвим обијени, да је само го чокот остао. Силне птице па и ситна домаћа живина, која се на пољу затекла поубијана је. — Лед са кућа, где је лед ударао, опао је. — Прозори полупани . . . Једном речју, огромна је штета овом селу тога дана учињена. Овакав дан још до сад у селу није нико доживео.

Исти дан потукао је лед и скоро све усеве Прогарекe, већи део у Бољевци, а неки део и у Сурчину.

На недељу — дана доцније пао је лед и у Петровчићу, Добановци и Батајници, но није тако огромно пао као о Духовима.

Од Духова па ево већ трећа недеља и никако да се улепша, ветра и кише скоро сваки дан, које јако сенокоситији смета.

Од богате жетве, коју сва ова села очекиваху — нема дакле ништа. Још и боже помози који има шта продати, тај ће се изхранити. а шта ће сиротиња? а дуго је до другог Петрова-дана. Бечменцима биће по најгоре, јер, тек ако је неколико јутара ситне хране у кукурузном потесеу и остало, где је леда мало било, па и на то навалила нека проклета, да се црни њива од ње. — Још ако нам и кукуруз не буде родио, тешко ли си нашем сељаку!

Само нам је једну корист лед учинио, јер је потаманио гусенице, које се по воћкама, а особито по шумама гомилама налажаху.

Чудновато је то, што су само двојица у нашем селу осигурали своју храну против леда и тима је сад добро. А за што остали нису? Узрок је овај: Пре неколико година осигурали су били многи своје усеве против леда, и лед је по неерећи половину сатрпо, кад је дошао члан од осигуравајућег друштва, да види и да исплати сељацима дао је може бити тек пети део — дакле друштво их је преварило. Озлојеђени на то нису од то доба „осигурали“ своју летину. Но мислим да ће их овогодишњи удес нагнати, да осигурају, али ће се прво распитати за најбоље осигуравајуће друштво. Но уједно Вас молим г. уреднице, имајте доброту те у Вашем цењеном листу означите нам најбоља друштва.

Миливој Ж. Ч.

Б Е Л Е Ш К Е.

II. У каквим боцама пиво да се држи, па да се не поквари. Обично се пиво разлива у загасите боце, јер светлост неможе тако да утиче на унутрашњост као у белим боцама. Пиво у белим боцама изложено је растуреној светлости и на скоро на дну боце ухвати се као неки талог, нека кора, од чега пиво добија несносан смрдљив укус, за то је најбоље да се пиво разлива у загасито зелене боце, у којима није изложено кварењу.

12. Како ћемо шаране и штуче моћи живе слати. Много се пута дешавало, да су људи хтели из једног места у друго да пошљу штучу или

шарана али тако, да ове рибе тако живе доспу, као што су их живе и одправили. Да би то пак постигли може се поступати на овај начин: Ваља комадић хлеба умочити у ракију и тутнути риби у уста, уз то јој ваља још и нешто ракије налити у уста и увити је у сламу и ушити у пртењачу; а кад стигне риба на своје место одма је ваља развити и ставити је за $\frac{1}{4}$ или $\frac{1}{2}$ часа у свежу воду, риба ће се на брзо појавити и хлеб из својих уста избацити.

13. Чиме се може пламен од петролеума најбрже угасити. Врло мало знају, како да се упаљени петролеум на брзо угаси и са тог незнања многе су се несреће у свету дешавале. Тако се недавно у некој породици из непакљене сруши лампа са стола, петролеум се разлије и где год је допро све је на мах у пламену било. Присутни учинише све могуће да ватри на пут стану, али бадава, пламен је отимао мах; на послетку очајници сназе у близини лонац с млеком зграби га један и излије у ватру, на што се ватра на мах угаси. Ово је дало повода да су после покушавали пламен од петролеума млеком гасити и сваки су га пут заиста и угасили.

Св. С.

Питања и одговори.

9. Питање. Крава кад се једући детелине надме, како ваља с њоме да поштујемо?

Одговор. Против надуна у крава има много рецепта и то ме баш доводи у сумњу е да ли су ти рецепти баш добри, јер ако је који добар нашто тражити други. Упитан од Вас, распитивао сам се и сам код људи који од вајкада краве држе и који више пута страдаше, шта да се чини при таком случају. Сви ме одговори незадовољавају и ако сам их све покушио и побележио. Тражио сам и у стручним књигама па и тамо је „то исто, само мало

друкчије.“ Међутим ових дана наиђем у новинама „Egyetertésy“ на ову белешку, коју Вам ево износим, а то е тога што примерима посведочава. „Често се пута догађа да се марва на паши надуне и ако јој што пре не притечемо у помоћ угине. Boughton француски марвени лечник, покушавао је већ од више година неко средство против надуна, који вели да против надуна на мах помогне. Он је случајно на то наишао и то баш са свињском масти. Да би ово као праву истину засведочили један француски стручни лист доноси белешку како се има поступати : Неколико крвава, са непажње, говедара, умакну у детелину и напаеу се ове јако. Једна се кржава тако надула, да се још тамо на детелиништу изкренула и после кратког времена угнула. Две су надуване краве које како е натегом кући отерали, премда су и ове биле јако надуте. Boughton брзо узме 3,4 kg. свињске масти, коју растопи на овај начин : замочи је један суд од једне литре; маст ову метне у тај суд и прелије је са врелом водом тако да се суд напуни. Кад се маст растопила и охладила, полак од овога је на две краве узео и стаклом кроз уста усую у краву, краве главе, односно вратове своје испружили, сигурно због обтужности, а он је тада е леве стране по слабини притискивао и трео и то баш на оном месту где је изгледало да се бураг највећма напео. За 15 до 20 минута краве су већ биле ван опасности; опасан гас, који се у бурагу развио, са свим се из њега нестао. — Занимљив је и овај случај : Јаве овом лечнику да се надуло више кржава, који је одма е места одјурно на пашњак, али пре него што је тамо принео, три су краве већ биле угнуле, пет је још стајало надувених и то тако да ни макнути нису могле. Boughton је ових пет кржава са машћу коју је собом донео опростио надуна, истим оним начином као што горе напоменуемо.

10. Питање ? Има ли каква лека против вилине косице ?

Одговор. И опет веле да је најрадикалнији лек изгорети је. Ово су истина већ многи покушавали али без успеха. Без успеха за то, што нису умели, како је треба спалити. Детелину са вилином косицом заједно ваља са свим до земље покосити, тако рећи састругати је. По том избрати суве влаше сламе у којој нема плеве или ситне осламинне; ако и има овога, ваља је са свим истресити и саму влашу

оставити. Овом сламом врло танко посути на заражена места и е ветра је запалити. Кад слама са свим изгори, мора се узети добра метла коровача и сву гар на једну хрпу шчистити. На гаришту ће се сад видети да смо тек врло мало што урадили. Не треба мислити да је вилина косица са свим потлачена; та усљед ове паљбе није се ни површина земље још сасушила а не да смо вилину косицу са свим сатрли. Моћи ћемо вилину косицу још на жилама детелине увијену приметити, и ако оставимо тако она ће поново кужити детелину. Кад смо овако урадили први пут, морамо поново истом таквом сламом закужену земљу посути и опет је е ветра подпалити; кад изгоре, гар поново шчистити. Сад се у овом другом паљену већ може приметити да је и онај заостатак детелине са вилином косицом заједно изгорео. Али да нам рад још успешнији буде, учинимо то исто и по трећи пут; али тада немојмо гар са гаришта шчишћавати него оставимо га на свом месту, не треба се плашити да је вилина косица остала не сагорена. Не треба мислити да смо овом паљидбом, па ма колко пута то чинили, и детелини што нашкодрили, она ће се на згаришту брзо појавити, шта више, она ће у свом растењу осталу не закужену још и прстићи, наравно ако јој вилина косица није још пре и корен сатрла. Ако је овај случај, онда нам друго ништа не остаје, него да та места добро прекопамо и детелиним семеном поново засејемо. У погледу детелиног семена, ваља ми још и ово да приметим : Чиста семена од детелине без семена вилине косице, смемо да тврдимо да нема, покрај свега тога, што то многи трговци оглашују; ако га баш у семену нема оно ће га ма у најмањој мери бити у самој врећи. — Прве године по сетви, ако се косица и не појави, па ако и друге па и остали година па одатле семе узмемо па посејемо на другу земљу, може да се догоди, да на овој новој земљи одма прве године и вилина се косица појави. По томе не мора бити увек детелино семе криво, него могу семе вилине косице и птице да пренесу, или животиње које се напаеле детелине и вилине косице и својим избацајем да закуже друго детелиште. Премда је свакојако нужно бити врло обазрив и при куповању семена и при самом произвађању, ако сами то чинимо, да нам оно буде што чистије.

По Gr. Széchenyi Pál-у.

Штампарска погрешка. На страни 220. у наслову Пчеларству уместо Берлептиева треба читати: Берлепшева школа; и у место Берлептијевој треба читати Берлепшевој

**ФАБРИКА
ХОФХЕРА И ШРАНЦА
У БЕЧУ.**

Препоручује своје богато стовариште разноврених и солидно урађених

**ЕКОНОМСКИХ СПРАВА
И МАШИНА**

и то све по најновијој конструкцији и најбољој системи, а по врло умереним ценама и повољним платежним условима.

Богато илустровани ценовник шаље свакоме на захтевање забавда и франкирано.

Landwirtschafts-Maschinen Fabrik und Eisengiesserei von

HOFHERR & SCHRANTZ

Wien

X. Bez. Erlachgasse 26.

**J. C. SCHMIDT
ЕРФУРТ.**

Препоручује свој велики избор

СЕМЕНА

од поврћа, цвећа и економских биљака, разног дрвећа и шибља и од сваке врсте воћа.

ПРОИЗВЕДЕНИ БИЉАКА

сваке врсте, особито екзотична цвећа и **НОВИТЕТА** од разног поврћа.

Специјалне богато илустроване каталогe шаље сваком на захтевање бесплатно и франкирано.

J. C. SCHMIDT
Erfurt.

Штампано код Антона Мужика у Сомбору.